יש בערכין פרק שלישי ערכין יז.

מסורת הש"ס

ה) [מהגרסין קב. ע"ס], ב) נ"ן יפשיטו], ג) [ויקרא כ"ז], ד) [מלרע זה כ"ס], ס) כ"ל שהערך זקן לו זכר שהערך נקבה ולא תלטרך לומר והשנים בנערך וכו'. ו) כ"ל פירסמו, ז) מהרש"ק מ"ז [וכן ס"ק ומביה שסיים כדיבור דלקמן], ח) מתחיל דבור חדש כ"ק, ט) [ומדיבור כ"קן], י) נ"ל כ"ק אלא הוא למשנה מלרע עשיר ומדיבור עני.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה [מעליותא וכו' חסידות הס"ד ותח"ל מ"ה בראשית מאי שנא דכתיב: (ב) ד"ה והערכין בנערך וכו' ערך אשה הס"ד ותח"ל מ"ה הערך בזמן: (ג) ד"ה אבל וכו' עני וכו' הס"ל אבל וכו' עני השג יד כו' וקפרין: (ד) ד"ה השנים בנידר בנערך הוא ולא בנידר:

מוסף רש"י

מאי דכתיב בראשית כו'. מ"מ כתיב בסוי בראשית יוסר מאחריני, ואי משום תחילה ממלכות קאמר, ה"ל למכתב בשנה ראשונה למלכותו, אלא לסבי שני קרא בדיבורים ומביא בראשית, לומרך מעשה בראשית היה מימי יהויקים שביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתהו ובהו [מהגדרין קב.], כיון שנסתכל בדורו. של יהויקים שהיו בדיקים, שנדיין לא נלו הנדים והתקבר [שם]. דורו של צדקיהו. היו רשעים, שכל המדיקים הגלו כבר עם יהויכין [שם].

הדרן עלך יש בערכין

שיטה מקובצת

א) אומר אלמלי בא אות א' נמחק: ב) יהודה בראשית מסלכות צדקיה מלך יהודה ביקש: ג) השג יד בנודר מ"ל יד במעריך הוא בדכתיב כאשר תשיג: ד) ערך אשה הס"ד ותח"ד הערך בזמן הערך: ס) נודר לישנא אות ד' נמחק: ו) בנערך. נ"לון ד"ל משום דשנים בנידר אם ילד הוא אם וקן ראוי גם השג יד תהיה בנידר אם עני אם עשיר לכן תנינהו בחדא לישנא והיינו דקאמר בגמרא איידי דאמר השג יד בנודר אמר השנים בנידר. הרא"ש ד"ל: ז) בנערך כיצד כו': פמרוש עשיר נמחק: ס) עני. פמרוש הר"ר פנחס: י) ואמר מה שאמר זה עלי: יא) כו' ואהא סליג רבי ואומר דעשיר שאמר: יב) משמע דיהטא דשמעתא דאמרי' אבל כו' תיבות פי' דמתני' נמחק: יג) עני. מורי הרס"ר:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות מעשה קרבנות הלכה ט ופ"ה מהל' מחוסרי כפרה הלכה יא:
ב ב מיי' פ"ג מהלכות ערכין הלכה ו:

תורה אור השלם

1. וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאֶשְׁפְּטָה אֶתְכֶם לִפְנֵי יְיָ אֵת כָּל צִדְקוֹת יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֵת אֲבוֹתֵיכֶם:
שמואל א יב ז
2. זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו מְבַקְּשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה:
תהלים כד ו
3. בְּרֵאשִׁית מַמְלְכוֹת יְהוֹיָקִים בֵּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה מֵאֵת יְיָ לֵאמֹר:
ירמיה כז א
4. וְאִם כֹּה הוּא מְעֹרָבֶךָ וְהִשְׁמִדוּ לְפֵנַי הַכֹּהֵן וְהַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יַד הַנֹּדֵר יַעֲרִיכֻנוּ הַכֹּהֵן:
ויקרא כז ח
5. וְאִם דָּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֵּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לְתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן:
ויקרא יד כא

רבינו גרשום

פורענות מזדמנות לו. האם יארע לי אחת מאלו בתוך מ' יום נצול מאותו פורענות: צדקות ה' אשר עשה [אתכם ואת אבותיכם]. מלמד שכצדקה עשה את אבותיכם ולא בדין: זה דור דורשיו. כלומר כדור כן דורשיו היינו מנהיגיו: לענין הוקפא וניחותא. כלומר שאם המנהיג קפדן כך כל הקהל וכן נמי אם הוא עניו אף כולן כן:

הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנודר. [והשג יד דכתיב על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו בחר השג יד דמעריך אזלינן דהיינו נודר כדפפרש בגמרא ולא בחר נערך כדפפרש כיצד עני שהערך כו': והשנים בנידר. היינו כערך מה שכתוב [בתורה] אם מבן חדש שנים אם מבן עשרים בחר שנים דנערך אזלינן ולא בחר מעריך וכפרש כיצד כו' אבל חר וחר]: אבל בקרבנות [אינו כן]. דלא אזלינן בחר השג יד דמדיר אלא [בנידר] כדפפרש הרי שאמר קרבנות אשר תשיג יד הנודר יעריכנו כ) קא קרי למערך נודר והשנים בנידר]: בנודר תלה רחמנא השג יד דאי עני הוא נותן שקל ומטור אפילו יעשיר את"כ ואם לא נתן שקל בעניותו אם יעשיר יתן ערך שלם: אבל בקרבנות

פורענות מזדמנת לו תניא רבי אליעזר הגדול אומר [ה] אלמלא בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בדין אין יכולין לעמוד מפני תוכחה שנאמר [1] וועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם [2] זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן חד אמר דור לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דורו למאי הלכתא אילימא למעליותא דמר סבר אי מעלי דרא מעלי פרנס ומר סבר אי מעלי פרנס מעלי דרא הא איכא צדקיה דהוה מעלי ודריה לא הוה מעלי והא יהויקים דלא הוה מעלי ודריה הוה מעלי דאמר [ו] רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב [3] בראשית ממלכות יהויקים [ז] מלך יהודה [ח] ביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובהו בשביל יהויקים כיון שנסתכל בדורו נתיישבה דעתו ביקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם לתוהו ובהו מפני דורו של צדקיהו כיון שנסתכל בצדקיהו נתיישבה דעתו אלא

לענין תוקפא וניחותא קאמרינן:

הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנודר והשנים בנידר והערכין בנערך והערך בזמן הערך השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני ועשיר שהעריך את העני נותן ערך עשיר אבל בקרבנות אינו כן [א] הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני עשיר מביא קרבן עשיר רבי אומר אומר אני אף בערכין כן [2] רבי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב כלום אבל עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר: **גמ'** [ג] השג יד במעריך הוא כדתני' [4] אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן השנים בנידר בנערך הוא איידי דאמר השג יד בנודר אמר נמי השנים בנידר: השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני: מ"ט דאמר קרא אשר תשיג יד הנודר בנודר תלה רחמנא אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני ואע"ג דמדירו עשיר [5] ואם דל הוא אמר רחמנא ולא דל הוא אמר רבי יצחק כשהיה מדירו עני ודלמא עליה דידיה הס רחמנא אמדירו לא דהכתיב הוא אמר רב אדא בר אהבה ואין ידו משגת לרבות את הנודר אבל מדירו עשיר הכי נמי דמייתי בעשירות א"כ מאי אבל בקרבנות אינו כן מאי אבל בקרבנות אינו כן. הא בקרבנות נמי אזלת בתר נודר: לפוטרו אם כן נדר בהדיא ממשיס סלעים ואין נפטר בערך עני ג): ומשני לפי**

מאי אבל בקרבנות אינו כן. הא בקרבנות נמי אזלת בתר נודר: לפוטרו אם כן נדר בהדיא ממשיס סלעים ואין נפטר בערך עני ג): ומשני לפי

אינו כן. אלא תלינן השג יד בנידר: ואע"ג דמדירו עשיר. יביא קרבן עני בשהנידר עני: ואמאי אם דל הוא. המביא קרבן אמר רחמנא יביא קרבן עני והאי מדירו דחייב לדביא קרבן עשיר הוא ואמאי מביא קרבן עני: בשהיה מדירו [נמי] עני. הלכך מביא קרבן עני: [ואמאי] ודלמא עליה דידיה. על מצורע עצמו כשהוא דל הס רחמנא עליה ליייתי בדלות אבל מדירו שאמר קרבנותיו עלי אף על גב דעני הוא לא הס רחמנא עליה אלא לייתי קרבן עשיר דהא כתיב הוא כלומר דהוא מצורע לייתי בדלות אבל לא מדירו: (אמר רחמנא) [אמר רב אדא הדר כתיב] ואין ידו משגת. דלא צריך למכתב דהא כתיב ואם דל הוא אלא ואין ידו משגת לרבות את (הנודר) [המדירן] דכשהוא עני דמייתי נמי קרבן עני: אבל מדירו עשיר [מאי] הכי נמי [דמייתי בעשירות] אע"ג (דהמודר) [דמצורע] הוי עני אלמא דבתר מדיר אזלינן מאי אבל בקרבנות אינו כן כלומר דאזיל בתר נידר הא קא חזינן מדוקא דאזיל [נמי] בתר מדיר כמו בערכין:

ה) נראה דל"ל אם זה שמצא מחחיו היה מצורע עני וכו'. ו) נ"ל ולייתי דקא קרי למעריך נודר אמר נמי והשנים בנידר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com